

Munich Personal RePEc Archive

The consequences of external migration on romanian labor market

Juravle, Daniel

Alexandru Ioan Cuza University -Faculty of Economics and Business
Administration

12 March 2013

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/44989/>
MPRA Paper No. 44989, posted 18 Mar 2013 21:25 UTC

The consequences of external migration on romanian labor market

(Consecințele migrației externe asupra pieței muncii din România)

Author : Juravle Daniel, PhD Student

Affiliation: Alexandru Ioan Cuza University -Faculty of Economics and Business Administration

Abstract

Migration is an important component of contemporary society. Leaving the homeland for a better life and a well paid job is currently the most dynamic form of working population movement. For the host countries migration provides experienced cheap workforce capable of high performance. But the current economic crisis drastically reduced immigrant inflows thanks to high unemployment rates and less available work permits for migrant destination countries. Despite expectations, the return migration stayed at low levels because usually the origin country economic downturn was even worse; and the fall in remittances was also smaller than the statistics said.

For Romania, emigrants represent a considerable loss because they are still reflecting the reduced capacity of the Romanian economy to generate jobs and appropriate remuneration. During the crisis, the migration outflows still continued to grow although the remittances significantly reduced, showing that they no longer go so well. Beneficiary are also the mother countries which through the money send by the citizens that work in another country they cover most of the times, a significant part of GDP. All the aspects mentioned above including the level of remittances and the effects of the migration will be analyzed in this paper.

Keywords: labor market, emigration, remittances, emigrants, economic growth.

JEL classification: E24, F22, R11, R51

În prezent piața forței de muncă din România se caracterizează prin sporirea presiunii ofertei datorită majorării ratelor de activitate la populația de peste 50 ani ca urmare a reformei sistemului de asigurări sociale și pensii, prin reducerea volumului și a ponderii resurselor de muncă tinere (până la 25 ani), prin accentuarea îmbătrânirii demografice a resurselor de muncă, și chiar prin lipsa de forță de muncă în unele sectoare, datorată migrației externe. În România, rata șomajului a rămas la un nivel scăzut, în contrast cu situația din alte țări în tranziție din Europa Centrală și de Est. Acest fenomen este parțial explicat prin structura economică a țării, cum ar fi importanța agriculturii și gradul de ocupare a forței de muncă informale, dar și prin eliberarea presiunii forței de muncă asupra economiei prin migrația circulatorie pentru muncă în străinătate (Stan, 2009).

Scăderea continuă și neîntreruptă a populației din România în ultimele două decenii, se datorează nu doar sporului natural negativ, despre care am discutat, ci și soldului migratoriu extern, ce a caracterizat țara noastră după anul 1990, aspect scos în evidență în tabelul 1.

Tabelul 1- Soldul migrator din România, în perioada 1990-2010

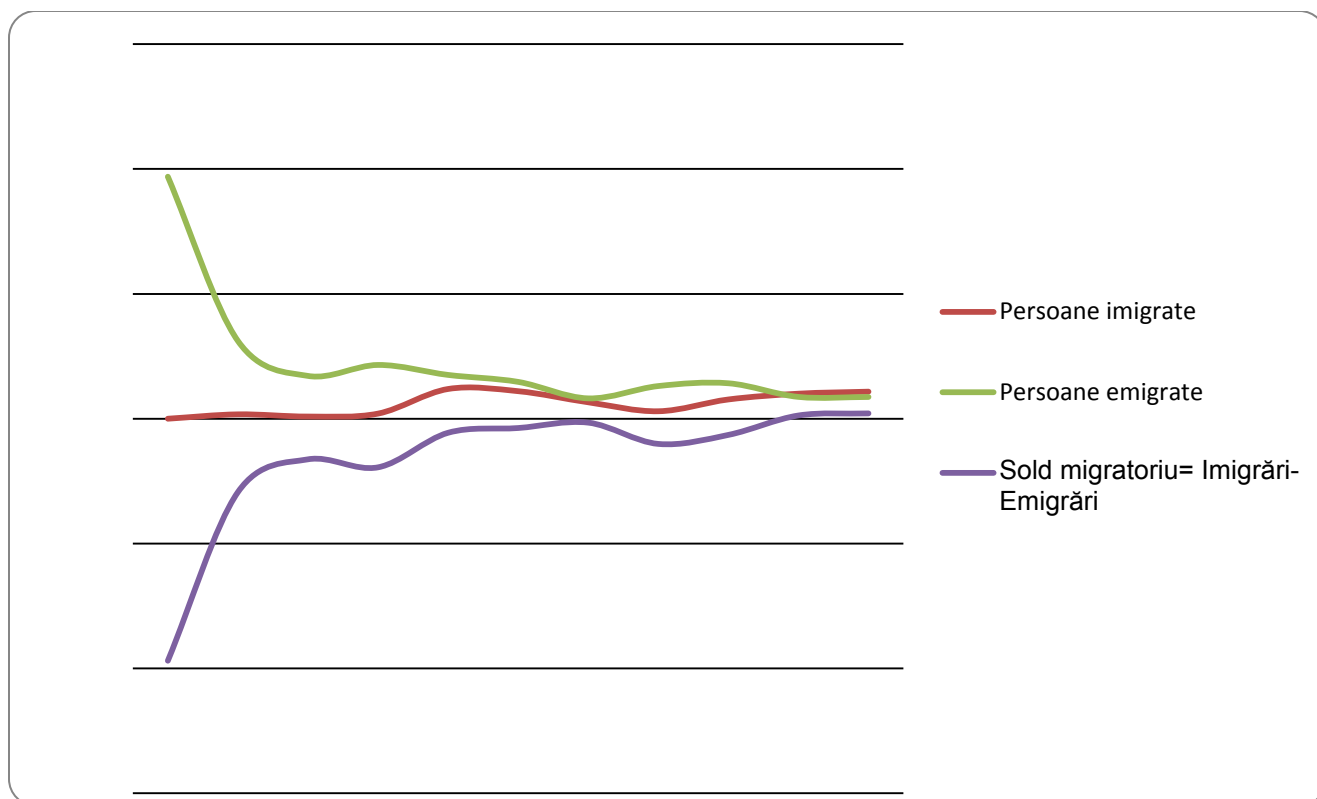
Ani	Persoane imigrate	Persoane emigrate	Sold migratoriu= Imigrări-Emigrări
1990	0	96929	-96929
1992	1753	31152	-29399
1994	878	17146	-16268
1996	2053	21526	-19473
1998	11907	17536	-5629
2000	11024	14753	-3729
2002	10350	9921	429
2004	2987	13082	-10095
2006	7714	14197	-6483
2008	10030	8739	1291
2010	10839	8709	2130

Sursa: prelucrare proprie după <http://www.insse.ro>, POP309A, 310A

Observăm, că începând cu anul 1990 se înregistrează valori negative foarte mari ce descresc într-un ritm mai mare sau mai mic până în anul 2002, când se înregistrează primul spor pozitiv, de o valoare foarte mică. Situația existentă până în anul 2002, poate fi explicată atât prin numărul mare de persoane emigrante, acestea având o tendință generală de descreștere, cu mici oscilații, dar și prin numărul mic al imigranților înregistrați la începutul perioadei analizate. Cu timpul, numărul imigranților începe să sporească, dar într-un ritm mult mai scăzut decât cel al emigrărilor, reliefându-se cu claritate faptul că în această perioadă România a pierdut o importantă parte a populației. Începând cu anul 2003 și până la începutul anului 2008, sporul migrator cunoaște din nou valori negative, dar de o intensitate mai redusă, decât în perioada anterioară. Observăm că în ultimii doi ani se înregistrează valori pozitive ale sporului migrator, mult mai ridicate decât în 2002, dar care acoperă doar o mică parte din pierderea de populație înregistrată în perioada anterioară. Acest aspect se datorează numărului mic al emigrărilor, dar și a creșterii numărului de imigranți proveniți în special din Republica Moldova, după cum arată și statisticile oficiale.

Amploarea soldului migratoriu, ce caracterizează situația din România, confirmat de cifrele din tabelul 1, este reliefat cu claritate în cadrul figurii 1.

Figura 1- Evoluția soldului migrator din România în perioada 1990-2010

Sursa: prelucrare proprie pe baza tabelului 1.

Soldul migratoriu, privit ca diferență între numărul de imigrări și emigrări, evidențiază pe lângă aspectele cantitative și o serie de aspecte calitative. Astfel, un sold migratoriu pozitiv, semnifică faptul că țara receptoare exercită atracție pentru populațiile altor zone, dar cu cât acest sold este mai mare, cu atât forța de atracție este mai ridicată, caz în care numărul imigranților este mai mare decât al emigranților. Un sold migratoriu negativ, evidențiază lipsa de atractivitate a unei țări. În perioada supusă analizei se înregistrează un total al soldului migratoriu negativ de 298.569 persoane, ca rezultat a emigrărilor unui număr de 404.396 persoane și a imigrărilor de 105.831 persoane, ce a avut loc în această perioadă. Aceste cifre confirmă faptul că România nu a reprezentat o sursă de atracție, ba dimpotrivă au existat o serie de state receptoare a populației din România și asta datorită în mare parte condițiilor și salariilor de pe piața forței de muncă din statul receptor.

Tabelul 2– Numărul emigranților români, în funcție de țara de destinație, în 2010

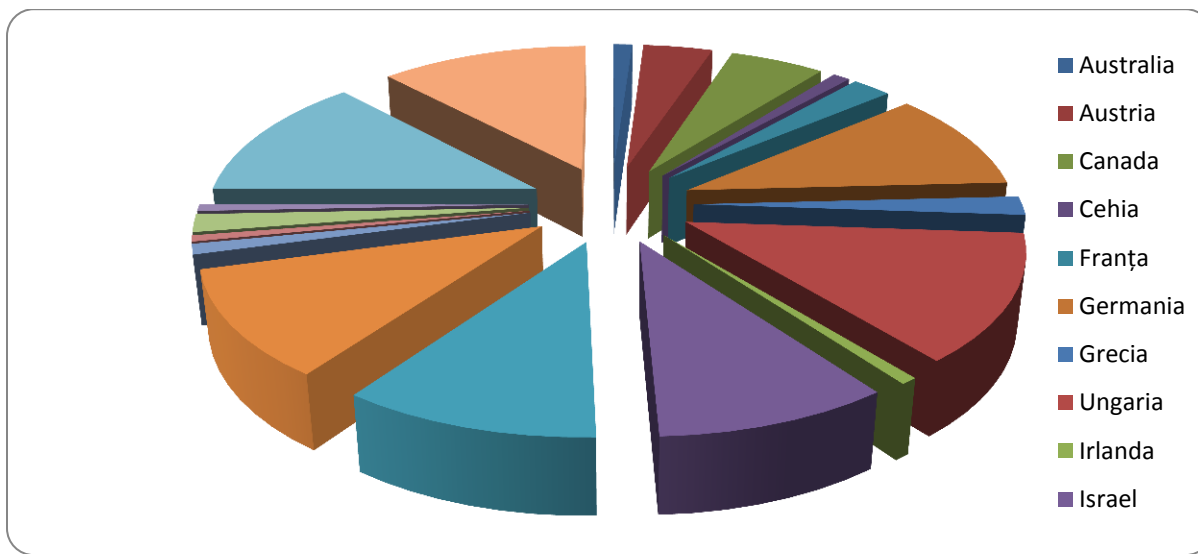
Nr. Crt.	Țara de destinație	Numărul de emigranți
1	Australia	12897
2	Austria	48041
3	Canada	65553
4	Cehia	12089
5	Franța	27414
6	Germania	122398
7	Grecia	23025
8	Ungaria	155148
9	Irlanda	8544
10	Israel	114783
11	Italia	125160
12	Spania	130000
13	Suedia	12797
14	Elvetia	7451
15	Turcia	21873
16	Marea Britanie	8482
17	SUA	154018
18	Alte țări	143607
	Total	1244052

Sursa: prelucrare proprie după- www.data.worldbank.org/country/romania, accesat la 10 mai 2012

Datele centralizate de Banca Mondială arată că cei mai mulți români au emigrat către Italia, Spania, Ungaria, Israel, SUA, Germania, Canada, Austria, Franța și Marea Britanie.

Principalele destinații din Uniunea Europeană preferate de emigranții români sunt Italia, Spania și Marea Britanie. Plecarea la muncă în străinătate spre o anumită destinație este puternic influențată de factori regional-istorici. Astfel, din Muntenia se pleacă în special în Spania (38%), iar din Moldova, mai ales în Italia (28%). Cei care intenționează să plece în Marea Britanie provin mai degrabă din nord-estul țării. Către cele trei destinații amintite pleacă în special persoane între 23 și 40 de ani, cu particularitatea că Marea Britanie atrage populație mai tânără (44% dintre românii care ajung pe teritoriul britanic au între 23 și 30 de ani), iar Italia este preferată de persoane cu vârste de peste 50 ani într-o proporție semnificativă.

Figura 2 – Distribuția emigranților români, în funcție de țara de destinație, în anul 2010

Sursa: prelucrare proprie în baza tabelului 2

Efectele migrației în plan socio-demografic

Din punct de vedere demografic, consecințele migrației, sunt semnificative. Tendința celor plecați de a rămâne definitiv în țările de destinație este bine cunoscută și conduce la pierderi considerabile în plan demografic. Această pierdere are drept consecință diminuarea ritmului de creștere economică, iar în unele situații poate conduce chiar la declinul activității economice.

Conform studiilor recente se poate constata faptul că mobilitatea internațională este mai mare în rândul persoanelor care au vârsta necesară pentru obținerea unui loc de muncă. Factorul uman este cea mai importantă sursă de creștere economică, iar ratele de creștere sunt așteptate a fi mai scăzute în cazul rămânerii în țara de origine. Majoritatea celor care emigrează sunt tineri, iar procentul acestora este în continuă creștere, astfel putem afirma că emigrarea afectează grupele de vârstă cu rate mari de fertilitate, reducându-se astfel potențialul de nou-născuți în România. Acest lucru este cu atât mai îngrijorător cu cât emigrarea devine, în cele mai multe cazuri, permanentă. Structura emigrării pe sexe dezvăluie unele schimbări, astfel că femeile imigrante devin din ce în ce mai numeroase în ultimii ani. Remarcăm că în anul 2010, 58% din migrații erau femei din grupa de vârstă 26-40, iar procentul este în continuă creștere. Efectele nefaste asupra ratei natalității și a fertilității încep să fie din ce în ce mai prezente, dovadă fiind faptul că un număr tot mai mare de copii sunt născuți în afara României.

Implicațiile fenomenului migraționist la nivelul familiei sunt numeroase, acestea făcând parte atât din sfera efectelor pozitive cât și a celor negative. Pe de o parte, banii trimiși de către emigranți familiilor lor contribuie la creșterea calității vieții acestora având implicații pozitive asupra relațiilor de familie. Pe de altă parte, ne confruntăm cu suferința familiei pentru pierderea unuia sau a mai multor membri chiar și cu titlu temporar. Cu cât perioada este mai mare cu atât mai puternice sunt și efectele asupra familiei. Plecarea unuia dintre membri determină reorganizarea rolurilor în cadrul familiei. În acest caz, membrii familiilor preiau rolurile migrantului, ceea ce poate conduce la pierderi de bunăstare în interiorul familiei și dezechilibre în relația de cuplu. Toate acestea pot conduce cu ușurință la destrămarea unei familii.

Unul dintre cele mai importante efecte negative ale migrației forței de muncă pare să fie în raport cu copiii migranților, care rămân, cele mai multe ori, cu doar unul dintre părinți (Earle, Pauna, 1996, p.8). Există însă o mulțime de cazuri când ambii părinți migrează în scopul găsirii unui loc de muncă, iar bunicii, alte rude sau prietenii preiau tutela copiilor. Deci, copiii sunt afectați într-o foarte mare măsură de către părinții lor, deoarece persoanele cărora îi lasă în grijă nu pot îndeplini cu succes rolul de părinte.

O altă categorie socială care ar putea fi afectată negativ sunt persoanele în vârstă, mai ales în cadrul comunităților cu un nivel ridicat de migrație. Există și situații în care copiii pleacă din țară împreună cu părinții lor, iar în acest caz aceștia trebuie să treacă printr-o perioadă de acomodare, să învețe o nouă limbă și să învețe să trăiască într-un mediu social diferit, lucru care de cele mai multe ori presupune un anumit grad de stres care poate afecta sănătatea celui în cauză.

De cele mai multe ori, migranții cred că experiența lor în străinătate are o influență pozitivă asupra relațiilor de familie, considerând astfel că banii câștigați la muncă în străinătate contribuie la îmbunătățirea calității vieții în gospodăriile de imigranți și implicit la îmbunătățirea relațiilor în cadrul familiei. Aceștia nu iau în considerare impactul asupra vieții copiilor lor, neglijând astfel dezvoltarea lor viitoare.

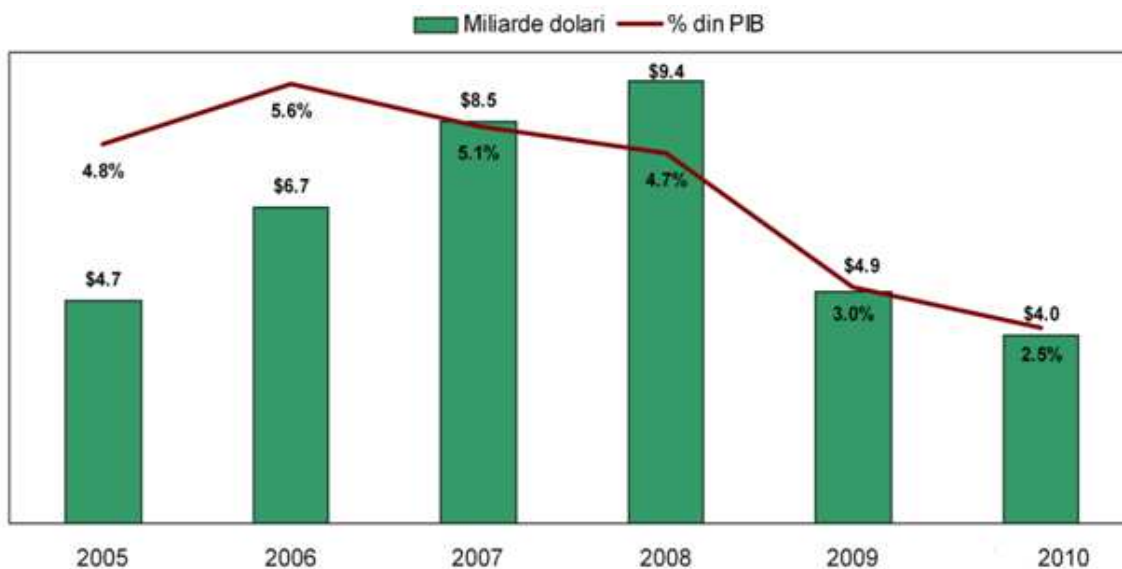
Efectele financiare ale migrației

În cele ce urmează vom analiza rolul remitențelor și impactul acestora în cadrul general al economiei românești. Remitențele sunt privite ca efecte ale migrației externe și în prezent reprezintă o cotă-parte importantă în veniturile gospodăriilor din România, fiind și sursa

principală de active ce urmează a fi acumulate. Discutând despre importanța remitențelor pentru România putem să constatăm că două evenimente importante influențează piața din această țară odată cu integrarea din 2007, pe deoparte, s-a simplificat circulația românilor spre locurile din străinătate, iar pe de altă parte sumele importante de bani care au fost trimise acasă de imigranți. Veniturile mai ridicate pot induce alte efecte în lanț, determinând creșterea imediată a cererii, ce antrenează creșterea producției și respectiv a cererii către alte firme sau sectoare (Bîrsan et. Al., 2007, p. 60). Veniturile mai ridicate pot reprezenta o sursă de investiție, conducând la creșterea nivelului producție. Pe de altă parte, remitențele pot constitui o sursă națională de valută, facilitând realizarea importurilor de energie, de echipamente de înaltă tehnologie sau la echilibrarea balanței comerciale. Totodată, remitențele pot crea presiuni asupra cursului de schimb, conducând la aprecierea monedei naționale (CE, 2006b, p. 20).

Un raport al Băncii Mondiale plasează România pe locul zece într-un clasament mondial privind sumele de bani trimise de imigranți, valoarea expedierilor fiind estimată la 8.38 miliarde de dolari în anul 2010.

Figura 3- Evoluția sumelor de bani trimise în țară de românii din străinătate în perioada 2005-2010

Sursa: The World Bank, <http://data.worldbank.org/country/romania> accesat la data de 11 aprilie 2012.

Din 2005 și până în prezent, românii care lucrează în străinătate au trimis în țară app. 38.819 miliarde de dolari. După cum se poate observa și în figura de mai sus, cel mai prost an a

fost 2010, iar cei mai buni ani 2007 și 2008 după cum reiese și din datele Băncii Mondiale. În 2009 numărul emigranților români era de 2,769 milioane și reprezenta 13,1% din totalul populației. Suma trimisă de aceștia în România a reprezentat 4.4% din PIB spre deosebire de anul 2010 când remitențele au ocupat 4% din PIB-ul României. Sumele trimise în România de cei plecați să muncească în afara țării au atins cel mai mare nivel în anul 2008.[112:11] Conform unui studiu al Băncii Mondiale 9.4 miliarde de USD au luat drumul României în 2008, dar nivelul remitențelor a scăzut brusc în 2009 la doar 4,9 miliarde de USD. O altă constatare a cercetării noastre scoate în evidență faptul că app. două treimi din banii trimiși în țară, în ultimii 10 ani, provin de la români plecați la muncă în Spania și Italia (ANBCC, 2007).

Remitențele către România, la fel ca în alte țări, sunt o sursă potențială de economii și investiții pentru formarea și dezvoltarea de capital. Cu toate acestea, în scopul utilizării depline a remitențelor, cele din urmă ar trebui să pătrundă în sistemul financiar al țării. Atragerea recipienților de remitențe în calitate de clienți este o provocare esențială pentru sectorul financiar din România. Este necesar de transformat recipienții de remitențe în titulari de conturi bancare, fapt ce continuă să fie o sarcină dificilă. Putem constata că oamenii din sate rareori dispun de conturi bancare. Doar 6,2% din gospodăriile rurale au un cont curent deschis la una din băncile din țară, iar 4,3% din gospodării dispun de conturi de economii (Stan, 2009, p. 26). De asemenea, nivelul de încredere în instituțiile financiare (bănci, asociații de credit și economii, instituții de micro-finanțare, oficii poștale) este mai scăzut în localitățile rurale decât în cele urbane. Populația din zonele rurale este caracterizată printr-un nivel relativ mai scăzut de înțelegere a problemelor financiare. Aproximativ 23,5% din populația de la sate face economii, însă doar 5,7% din ei depun acești bani în conturi curente sau conturi de economii, restul mijloacelor sunt deținute în numerar în valută străină. Aceasta înseamnă că penetrarea mai avansată a instituțiilor financiare în comunitățile rurale, în particular, s-ar putea solda cu o utilizare mult mai eficace a remitențelor din punct de vedere macroeconomic.

Este evident faptul că remitențele pot influența esențial potențialul economic al unei țări sau regiuni, în special în cazul când remitențele sunt suficient de mari. Predilecția de a economisi poate să fie mai redusă în gospodăriile care primesc remitențe mari deoarece acestea sunt, de regulă, mai tinere, mai mari, fapt ce generează cheltuieli (necesități) adiționale de consum. Este pe larg acceptată concepția că remitențele efectuate de către migranți au stat la baza creșterii înregistrate în sectorul bunurilor imobiliare în ultimii câțiva ani. În cazul localităților rurale,

ponderea remitențelor în produsul total este cu mult mai mare, fiind o sursă importantă și stabilă de venituri pentru mai mult de 25% din localitățile rurale din regiune. Sumele de orice mărime ale remitențelor sunt, la fel, un factor esențial de prevenire a gospodăriilor să cadă în sărăcie. Pe de altă parte, remitențele către localitățile rurale sunt atât de neproportional distribuite, încât 75% din sumele transferate sunt direcționate spre 25% din gospodăriile recipiente. Gospodăriile mai nevoiașe cu membri mai în vârstă primesc remitențe mai mici și în cazul dat banii sunt folosiți, îndeosebi, pentru a acoperi necesități vitale ca produsele alimentare, îmbrăcămintea sau serviciile medicale. Pentru această parte din recipienți venitul generat de remitențe este un simplu substituent al lipsei de oportunități de angajare în țară. Gospodăriile mai tinere și mai calificate primesc remitențe mai mari, folosite mai des în scopuri investiționale. Învățământul, renovarea/modernizarea gospodăriei de fermier și a bunurilor imobiliare sunt investițiile principale ale familiilor din localitățile rurale ale țării. Banii obținuți din remitențe sunt foarte rar utilizați pentru a lansa alte afaceri de antreprenariat decât cele de agrobusiness. Acesta este un fenomen alarmant ce solicită intervenții urgente pentru a îmbunătăți mediul de afaceri în localitățile rurale din România.

Considerăm că fenomenul migrației reprezintă o realitate a societății contemporane cu mari implicații economice, sociale și politice. În acest moment nu există soluții pregătite pentru o politică de migrație efectivă însă una din posibilele căi de urmat ar putea să fie reprezentată de combinarea migrației pe termen scurt cu anumite stimulente economice pentru revenirea în țara de origine sau pentru o circulație circulară de tip *dute-vino*. Acest lucru le-ar permite imigranților să petreacă scurte perioade în străinătate fără ca numărul migrantilor permanenți să fie afectat. Banca Mondială scoate în evidență și potențialele avantaje ale migrației circulare. Astfel, țările de destinație ar putea să acopere lipsa de forță de muncă, să sporească veniturile și să reducă tensiunile sociale generate de migrația slab gestionată. Țările de origine ar putea să acumuleze capital uman care altfel ar putea fi irosit (Bleahu, 2004, p. 82). În ceea ce privește imigranții aceștia își pot mări venitul propriu, pot să-și constituie capital uman și economii financiare, pot să mențină legături cu familiile lor sau pot să creeze legături de comerț între țări și pot să contribuie la gradul de dezvoltare al regiunii și implicit al țării de origine. Nu putem să nu observăm ca oricât de greu acceptă unele țări acest fenomen al migrației, acesta are și aspecte pozitive.

După cum aminteam imigranții pot să contribuie cu importante sume de bani și capital uman la dezvoltarea economico-socială a unei țări sau, a unei regiuni de dezvoltare. Sporirea numărului de imigranți conduce la dezvoltare economică și nu neapărat la accentuarea șomajului. Muncitorii imigranți sunt acceptați în țara de adopție ca un mijloc de susținere a creșterii economice. Remitențele în România, ca, de altfel, și în alte țări, sunt o sursă potențială de economii și investiții pentru formarea și dezvoltarea de capital. Se pare că asigurarea utilizării productive a sumelor mari de remitențe transferate către România ar trebui să devină una din cele mai importante priorități pentru factorii de decizie din țară. Pentru a realiza acest deziderat este necesar de direcționat o parte mai mare de remitențe către sistemul financiar din țară, în loc să fie păstrate în numerar acasă.

Concluzii

Schimbările care au avut loc pe piața muncii din România după 1990 se suprapun în mare parte cu etapele migrației externe a românilor (Stan, 2009, p.16). Numărul scăzut de reforme, birocrăția și corupția au înhibat mediul privat și au avut consecințe grave asupra structurii pieței muncii, iar consecința principală a fost reprezentată de plecările masive ale românilor în țări ca Israel, Germania, Spania sau Italia, în căutarea unui loc de muncă. Efectele emigrației au fost vizibile, iar România s-a confruntat cu mari dezechilibre economice și sociale. Pornind de la inflația ridicată din anii '90 și continuând apoi cu ratele ridicate ale șomajului, iar mai târziu cu lipsa de ofertă de muncă din industria IT și din sectorul medical, emigrația a fost principala cauză a problemelor cu care s-a confruntat piața forței de muncă din România. La toate acestea s-au adăugat și consecințele crizei economice care a îngustat și mai mult posibilitățile de a avea o piață a muncii echilibrată și aliniată la normele europene. Pe lângă seria de efecte negative pe care emigrația le-a produs asupra economiei și pieței muncii, remarcăm că sumele de bani trimise de românii plecați la muncă familiilor rămase acasă reprezintă unul din efectele pozitive pentru economia țării noastre.

Este încurajator faptul că de câțiva ani se pune problema construcției unei strategii de echilibrare a pieței muncii și chiar se încearcă aducerea în țară a emigranților. Din nefericire aceste politici nu se fundamentează pe realitățile economice din această perioadă. România trebuie să-și configureze o politică națională în domeniul ocupării forței de muncă în funcție de nevoile actuale de pe piața muncii. La toate acestea trebuie adăugată și o strategie de armonizare a studiilor superioare existente în România cu nevoile de pe piața muncii interne

Bibliografie

- [1]. ANBCC, *Cu bine, din Europa! - Studiu despre migrația forței de muncă românești în Uniunea Europeană*, 2007.
- [2]. ANOFM, *Modalități prin care se poate obține un contract de muncă în străinătate de către cetățenii români*, 2007
- [3]. Asandului, L., *Elemente de demografie*, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2007.
- [4]. Bădescu, G., *Romanian labor migration and citizenship în New Patterns of Labour Migration in CEE*, Ed. AMM, OSF- CENPO, 2004.
- [5]. Benoit, D., David, S., *Labor market dynamic in Romania*, IZA, Bonn, 2006.
- [6]. Bîrsan, M., Cramarencu, R., *Romanian migration and the integration into the EU în Pascariu, G., Iașu, C., Maha, L. (eds.), Uniunea Europeană între primul și al doilea val al extinderii spre Europa Centrală și de Est*, Ed. Sedcom Libris, Iași, 2005.
- [7]. Bîrsan, M., Cramarencu, R., Săvulescu, V., Campbell, V., *Women’s migration from an Eastern European perspective. The case of Romanian Women Migrants in Northern (the Netherlands, Denmark) and Southern Countries (Spain, Greece)” în Campbell, W., M. Săvulescu Voudouri, M. Bîrsan (eds.) - Romanian Migration in a Runaway World, EFES, Cluj Napoca, 2007.*
- [8]. Bleahu, A., *Romanian migration to Spain. Motivation, networks and strategies, în Pop, D. (ed.)- New Patterns of Labour Migration in CEE, Editura AMM, OSF- CENPO, 2004.*
- [9]. Comisia Europeană, *Raportul de monitorizare: România. Document de Lucru pentru Personalul Comisiei*, 2006b.
- [10]. Dostie, B., Sahn, D., *Labor Market Dynamics in Romania During a Period of Economic Liberalization*, Bonn, 2011.
- [11]. Earle, J., Pauna, C., *Incidence and duration of unemployment in Romania*, European Economic Review, April, v. 40, No. 3-5, 829-37, 1996.
- [12]. Earle, J., Pauna, C., *Long-term unemployment*, Empirical Economics, 1998, accesat la <http://www.springerlink.com/content/p144758129g40002/>
- [13]. Feraru, P., *Free movement of persons in the EU*, Publisher LUMEN, 2008.

- [14]. Ferreol G., Deubel Ph., *Economie de travail*, Armand Colin, Paris, 1990.
- [15]. Stan, S., *Romanian migration to Spain and the impact on the Romanian labour market*, Working Paper N0. 14, Barcelona, 2009.
- [16]. Zaman, C., *Labour market efficiency over the transitional period: the case of Romania*, 2004, accesat la <http://www.ipe.ro/rjef.htm>

Site-uri:

- [17]. ***<http://data.worldbank.org/country/romania>.
- [18]. ***<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>.
- [19]. ***<http://hdr.undp.org/en/statistics/>.
- [20]. ***<http://mises.ro/> .
- [21]. ***http://www.amfiteatruconomic.ro/Home_Ro.aspx.
- [22]. ***<http://www.anofm.ro/>.
- [23]. ***<http://www.gov.ro>.
- [24]. ***<http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>.
- [25]. ***<http://www.imi.ox.ac.uk/>.
- [26]. ***<http://www.insse.ro/cms/rw/pages/rpl2002.ro.do>.
- [27]. ***<http://www.migpolgroup.com/>.
- [28]. ***<http://www.recensamantromania.ro/>.
- [29]. ***<http://www.revistadestatistica.ro/>.
- [30]. ***<http://www.sussex.ac.uk/migration/>.